

(Concept) Kadernota 2027-2030

Gemeente Moerdijk

Inhoud

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Hoofdstuk 1 – Uitgangspunten meerjarenramingen 2027-2030	5
Hoofdstuk 2 – Bijstellingen bestaande budgetten en huidige stelpost nieuw beleid	10
Hoofdstuk 3 – Nieuwe ontwikkelingen	11
Programma 1 Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk	11
Programma 2. Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk.....	11
Programma 3 Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk.....	14
Programma 4 Ondersteuning voor mensen die het nodig hebben	15
Programma 5 Partnerschap in een veranderende samenleving	17
Hoofdstuk 4 – Financieel meerjarenperspectief 2027-2030	18
4.1 Verwacht begrotingsresultaat 2027-2030	18
4.2 Omvang algemene reserve.....	19
Hoofdstuk 5 – Welke ontwikkelingen kunnen (op termijn) van invloed gaan zijn op het financieel meerjarenperspectief?	20
5.1 Ontwikkelingen na 2030	20
5.2 Overige ontwikkelingen.....	24
5.3 Gemeentefonds	27
Hoofdstuk 6. Vervolgaanpak richting het opstellen van de begroting 2027-2030	29
6.1 Welk uitgangspunt hanteren we ten aanzien van het structurele begrotingsresultaat in de begroting 2027-2030?.....	29
6.2 Aan welke knoppen kan worden gedraaid ter bevordering van de structurele begrotingsruimte?	30
6.3 Welke acties nemen we richting het opstellen van de begroting 2027-2030?.....	34

Inleiding

Voor u ligt de kadernota 2027-2030, het startpunt van de planning- en control (P&C) cyclus 2027. In deze kadernota wordt ingegaan op diverse (financiële) uitgangspunten, nieuwe ontwikkelingen die we als gemeente op ons af zien komen en wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in wat dit betekent voor de (toekomstige) financiële positie van de gemeente Moerdijk. Met deze kadernota geeft de gemeenteraad de kaders mee die het vertrekpunt vormen voor de op te stellen begroting 2027-2030, die in het najaar 2026 aan de gemeenteraad zal worden aangeboden.

Deze kadernota heeft een bijzonder karakter, omdat zij wordt opgesteld in een verkiezingsjaar. In deze periode lopen twee processen naast elkaar: enerzijds het ambtelijk opstellen van de kadernota en anderzijds de coalitievorming, waarin wordt gewerkt aan een nieuw bestuursakkoord.

Vanwege deze samenloop is de kadernota in hoofdzaak technisch van aard. Nieuwe beleidskeuzes en bijbehorende financiële effecten maken geen onderdeel uit van deze nota, maar volgen uit het bestuursakkoord. Wel worden ontwikkelingen vanuit bestaand beleid en wijzigingen in wet- en regelgeving meegenomen.

De kadernota en het bestuursakkoord vormen daarmee twee afzonderlijke trajecten, die op een later moment samenkomen. Richting de commissie- en raadsvergadering in juni en juli ontstaat hiermee het beleidsmatig en financieel beeld voor 2027 en volgende jaren. Dit zodat op basis van die inzichten het vervolgetraject richting het opstellen van de begroting 2027-2030 kan worden bepaald, die uiteindelijk in november door de raad wordt vastgesteld.

Zevenbergen, 4 mei 2026

Het college van burgemeester en wethouders,

Aart-Jan Moerkerke

Bennie Blom

Danny Dingemans

Pauline Joosten

Eef Schoneveld

Sjoerd Elseman

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 worden allereerst de uitgangspunten toegelicht die zijn gehanteerd bij het opstellen van deze kadernota en die uiteindelijk ook gehanteerd zullen worden in het verdere verloop naar de op te stellen meerjarenbegroting 2027-2030.

Vervolgens wordt ingegaan op bijstellingen die in reeds bestaande budgetten worden voorzien (hoofdstuk 2) en worden de nieuwe ontwikkelingen per programma toegelicht (hoofdstuk 3). Dit kan gaan om nieuwe wetgeving of andere ontwikkelingen die zich voordoen op basis van bestaand beleid. Deze ontwikkelingen worden via de kadernota aan de gemeenteraad voorgelegd zodat op basis daarvan een integrale afweging gemaakt kan worden.

In hoofdstuk 4 wordt een schets gegeven van de uitkomsten van het financieel meerjarenperspectief voor de jaren 2027-2030 en wordt inzicht gegeven in de reservepositie van de gemeente.

In hoofdstuk 5 wordt nader ingegaan op diverse ontwikkelingen en onzekerheden die ten tijde van het opstellen van deze kadernota spelen. Dit zijn ontwikkelingen die (de komende jaren) nog invloed kunnen gaan hebben op het financieel meerjarenperspectief van de gemeente, maar die gezien de onzekerheden of termijn waarop die zich gaan voordien, niet zijn verwerkt in de cijfers van deze kadernota. Hierbij wordt een indicatie gegeven van wat dit (mogelijk) gaat betekenen voor het gepresenteerde meerjarenperspectief vanaf 2031.

Tot slot wordt in hoofdstuk 6 stilgestaan bij het verdere proces richting het opstellen van de begroting 2027-2030.

Hoofdstuk 1 – Uitgangspunten meerjarenramingen 2027-2030

Voor het opstellen van de meerjarenbegroting 2026–2029 is het van belang om vooraf gezamenlijk de uitgangspunten (kaders) vast te stellen die in het verdere proces worden gehanteerd. Vanuit dit perspectief zijn onderstaande uitgangspunten geformuleerd.

1. Ontwikkeling van het aantal inwoners en woningen

Voor de verwachte ontwikkeling van het aantal inwoners en woningen wordt uitgegaan van de meest recente woningbouwprognose. In deze kadernota is rekening gehouden met de onderstaande ontwikkeling van het aantal woningen, gebaseerd op de prognose die beschikbaar was ten tijde van het opstellen van deze nota (maart 2025).

Bij het opstellen van de definitieve begroting kunnen deze aantallen zo nodig worden geactualiseerd op basis van de dan meest recente woningbouwprognose. Voor de groei van het aantal inwoners wordt aangenomen dat iedere nieuwe woning gemiddeld 1,5 extra inwoner oplevert. Deze inschatting is tot stand gekomen op basis van ervaringscijfers over de afgelopen jaren.

Per 1-1	Aantal inwoners	Aantal woningen
2026	38.466	17.224
2027	38.687	17.371
2028	39.005	17.583
2029	40.151	18.347
2030	40.808	18.785

Tabel 1 Aantal inwoners en woningen

Deze aantallen zijn onder meer relevant voor het inschatten van de inkomsten die de gemeente ontvangt uit het gemeentefonds. Het aantal inwoners en woningen zijn maatstaven op basis waarvan (een deel van) de algemene uitkering onder gemeenten wordt verdeeld (zie ook uitgangspunt 2). Daarnaast wordt het aantal woningen gebruikt voor de inschatting van hieruit voortvloeiende ozb opbrengsten (zie ook uitgangspunt 8).

In bovenstaande tabel is te zien dat de komende jaren naar verwachting gemiddeld circa 390 woningen per jaar worden gerealiseerd. In bovenstaande aantallen is geen rekening gehouden met de effecten van initiatieven rond huisvesting van arbeidsmigranten. Door onzekerheid over de realisatie van deze initiatieven is dit nog niet verwerkt in de inwonerprognose. In de begroting is via de stelpost nieuw beleid (zie hoofdstuk 5, tabel 5) wel een inschatting gemaakt van de mogelijke financiële effecten in de vorm van een hogere algemene uitkering of toeristenbelasting.

2. Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Voor de begroting 2027–2030 wordt de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds gebaseerd op de meicirculaire 2026. Dit sluit aan bij de werkwijze van voorgaande jaren en voldoet aan de begrotingsrichtlijnen van de provincie als financieel toezichthouder.

Op het moment dat deze kadernota wordt opgesteld, zijn de uitkomsten van de meicirculaire 2026 nog niet bekend. Daarom is in deze nota uitgegaan van de meest recente beschikbare informatie:

de septembercirculaire 2025. Dit is de laatste circulaire waarin het Rijk een structureel financieel beeld heeft gegeven. De daarin opgenomen structurele effecten zijn verwerkt in deze kadernota.

Daarnaast is rekening gehouden met een indexering. Omdat de ramingen nog waren gebaseerd op prijspeil 2026, zijn deze omgerekend naar prijspeil 2027. Dit wordt ook wel het verleggen van het basisjaar genoemd. Ook is gebruikgemaakt van actuele gegevens, zoals de verwachte ontwikkeling van het aantal inwoners en woningen (zie uitgangspunt 1).

Vooraf voor de jaren vanaf 2028 bestaat nog onzekerheid over de omvang van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Deze onzekerheden worden nader toegelicht in hoofdstuk 5.

3. Ontwikkeling bijdrage Werkplein en BUIG-middelen

Een groot deel van de kosten van het Werkplein heeft betrekking op het verstrekken van bijstandsuitkeringen. Gemeenten ontvangen hiervoor middelen van het Rijk, de zogenoemde BUIG-middelen.

In de begroting 2027–2030 wordt ervan uitgegaan dat de ontwikkeling van de gemeentelijke bijdrage aan Werkplein voor deze uitkeringen gelijk oploopt met de ontwikkeling van de BUIG-middelen die we van het Rijk ontvangen. Daardoor heeft dit onderdeel per saldo geen effect op het begrotingsresultaat van de gemeente. De apparaatskosten van het Werkplein vallen hier niet onder.

Op basis van de definitieve vaststelling van de BUIG-middelen en eventuele tussentijdse begrotingswijzigingen van het Werkplein kan deze inschatting indien nodig worden bijgesteld. Eventuele aanpassingen worden verwerkt in de gemeentelijke bestuursrapportages. In de jaarrekening wordt uiteindelijk het definitieve overschot of tekort zichtbaar.

4. Prijsontwikkeling 2027 (algemeen)

In voorgaande jaren is geen algemene prijsindexatie toegepast op alle budgetten in de begroting. Deze werkwijze wordt ook voor 2027 voortgezet. Hiermee wordt voorkomen dat alle budgetten automatisch met een vast percentage worden verhoogd, wat het risico op ‘lucht in de begroting’ kan vergroten.

Wel wordt bij het opstellen van de begroting rekening gehouden met prijsbijstellingen die voortkomen uit bestaande contractuele afspraken.

Voor budgetten waarvan nu al duidelijk is dat aanpassing nodig is, zijn de financiële effecten al verwerkt in de cijfers van deze kadernota (zie hoofdstuk 2). Verder zijn in deze kadernota de verwachte ontwikkelingen in de loonkosten (zie uitgangspunt 5) en de verwachte indexeringen binnen de beheerplannen (zie uitgangspunt 6) meegenomen.

De recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten heeft de prijsvolatiliteit op energiemarkten teruggebracht. In het [centraal economisch plan 2026](#) stelt het Centraal Planbureau vast dat door de gespannen internationale situatie de onzekerheid rondom het economisch beeld zeer groot is. Zo zal een aanhoudende oorlog in het Midden-Oosten de Nederlandse inflatie opstuwende hogere olie- en gasprijzen en ook het vertrouwen raken. Tegelijkertijd is het nu nog te vroeg om te voorspellen op welke termijn en in welke mate dit tot uiting gaat komen in de gemeentelijke

kosten. Daarnaast geldt dat gemeenten in principe door het Rijk gecompenseerd worden voor landelijke prijsstijgingen via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

5. Loonkostenontwikkeling

De huidige cao is geldig tot en met 31 maart 2027 en voorziet per 1 januari 2027 in een loonindexering van 1,6%. Op basis van de meest recente prognose van het Centraal Planbureau (maart 2026) wordt voor 2027, gebaseerd op de index 'prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers', een stijging van 4,1% verwacht.

In deze kadernota is daarom, naast de effecten van de huidige cao, voor de periode april tot en met december 2027 rekening gehouden met een aanvullende indexering van 3,1% ($4,1\% \cdot 9/12$). Dit betekent dat de totale verwachte indexering voor 2027 uitkomt op 4,7% ($1,6\% + 3,1\%$).

6. Prijsontwikkeling beheerplannen

Voor de prijsontwikkeling van de beheerplannen (zoals onder andere wegbeheer en groenbeheer) wordt sinds 2012 gebruikgemaakt van de zogenoemde CROW-index over het laatste volledige jaar. Op basis hiervan is voor 2027 een verhoging van de budgetten voor de uitvoering van de beheerplannen nodig van 3,67%. De financiële effecten hiervan zijn verwerkt in deze kadernota.

7. Bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen

De gemeenschappelijke regelingen waaraan de gemeente deelneemt passen in hun meerjarenbegroting soms een meerjarige (cumulatieve) indexering van lonen en prijzen toe, waardoor de gemeentelijke bijdrage per jaar steeds verder oploopt. Dit geeft een vertekend beeld omdat de gemeente deze werkwijze in de eigen begroting niet toepast, met name niet bij de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Uitgangspunt voor de gemeentelijke begroting is om de bijdrage aan een gemeenschappelijke regeling die voor 2027 is berekend in de daaropvolgende jaren gelijk te houden.

8. Indexering gemeentelijke tarieven (algemeen)

In het verleden heeft de gemeenteraad als beleidslijn vastgesteld dat de gemeentelijke heffingen jaarlijks in ieder geval worden verhoogd met de (verwachte) inflatie. Als dat niet gebeurt, dan gaan de inkomsten van de gemeente achterlopen op de uitgaven. Want als gemeente krijgen we bij onze uitgaven ook te maken met prijsstijgingen/inflatie.

Als maatstaf voor die verwachte inflatie gebruiken we als gemeente al geruime tijd de 'geharmoniseerde consumentenprijsindex' (hicp). Omdat de gemeenteraad voorafgaand aan een jaar (in december) de gemeentelijke tarieven moet vaststellen en de werkelijke inflatiecijfers pas na afloop van het jaar bekend worden, kijken we in de kadernota jaarlijks terug naar de werkelijke indexcijfers.

Bij de tariefberekening 2026 (in 2025 berekend) werd nog uitgegaan van onderstaande prognoses van het Centraal Planbureau zoals die in het [Centraal Economisch Plan \(CEP\) 2025](#) waren gepubliceerd:

Consumentenprijsindex (hicp)	2025	2026	2027
CEP 2025 (maart 2025)	3,0% (prognose)	2,4% (prognose)	- (nnb)

In maart 2026 is het [Centraal Economisch Plan \(CEP\) 2026](#) gepubliceerd. Daarin zijn onderstaande inflatiecijfers opgenomen:

Consumentenprijsindex (hicp)	2025	2026	2027
CEP 2026 (maart 2026)	3,0% (werkelijk)	2,1% (prognose)	1,9% (prognose)

Voor 2027 wordt een prijsontwikkeling verwacht van 1,9 %. Verder blijkt de werkelijke prijsontwikkeling over 2025 overeen te komen met de eerdere inschatting en is de prognose voor 2026 door het Centraal Planbureau met ca. 0,3 % verlaagd. Om aan te blijven sluiten bij de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) nemen we die verschillen mee in het toe te passen indexcijfer voor 2027.

Dit resulteert in onderstaande berekening, waarbij het toe te passen indexcijfer voor 2027 uitkomt op 1,6%.

Consumentenprijsindex (hicp)	2025	2026	2027	Totaal
CEP 2025 (maart 2025)	3,0 %	2,4 %	-	
CEP 2026 (maart 2026)	3,0 %	2,1 %	1,9 %	
Verschil	0 %	-0,3 %	1,9 %	1,6 % (indexcijfer 2027)

Tabel 2 Berekening indexcijfer 2027

Voor meer informatie over deze werkwijze wordt ook verwezen naar de presentatie zoals die is gegeven tijdens de [raadsinformatiebijeenkomst d.d. 7 maart 2024](#).

9. Indexering ozb en toeristenbelasting

Voor de ozb en toeristenbelasting wordt voor 2027 een indexcijfer toegepast van 1,6 % (zie berekening bij uitgangspunt 8).

Het toepassen van deze index betekent niet automatisch dat de OZB-tarieven in 2027 ook 1,6% hoger zullen zijn dan in 2026. Bij de vaststelling van de definitieve tarieven, die de gemeenteraad in december 2026 bepaalt, wordt namelijk ook gekeken naar de waardeverandering van objecten. Ter illustratie: als de gemiddelde woningwaarde op dat moment blijkt te zijn gestegen met 4%, dan wordt het OZB-tarief voor 2027 verlaagd met 2,4%, zodat de gemiddelde OZB-aanslag met 1,6% stijgt ten opzichte van 2026.

Daarnaast leidt verwachte nieuwbouw tot extra OZB-opbrengsten. In deze kadernota is dit als volgt verwerkt:

- Voor woningen zijn de extra opbrengsten gebaseerd op de verwachte toename van het aantal woningen (zie uitgangspunt 1).
- Voor niet-woningen is rekening gehouden met nieuwbouw ter waarde van jaarlijks € 50 miljoen. Daarnaast wordt in de periode t/m 2028 jaarlijks € 100 miljoen aan nieuwbouw meegenomen als gevolg van realisatie van gebouwen op het LPM-terrein. Naar verwachting zal 2028 het laatste jaar zijn met extra nieuwbouw op het LPM-terrein.

Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat bij de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds onder andere rekening wordt gehouden met het vermogen van gemeenten om zelf

belastingen te heffen. Gemeenten met een hoge belastingcapaciteit ontvangen minder middelen uit het fonds, vanuit de gedachte dat alle gemeenten een vergelijkbaar voorzieningenniveau kunnen realiseren tegen een gelijke belastingdruk. Concreet geldt: de belastingcapaciteit voor woningen wordt vastgesteld op 80% van de totale WOZ-waarden, voor niet-woningen op 70%, met een maximum van € 35.000 per inwoner voor niet-woningen. Deze effecten zijn meegenomen bij de actualisatie van de verwachte inkomsten uit de algemene uitkering (zie uitgangspunt 2).

10. Tariefontwikkeling rioolrechten

Met betrekking tot het beheer en onderhoud van de riolering is recent (raadsvergadering d.d. 12 maart 2026) het kostendekkingsplan horende bij het GWP geactualiseerd. Dit plan heeft als doel om de kosten en inkomsten in balans te brengen, zodat toekomstige vervangingen van het rioleringsstelsel en benodigde klimaatmaatregelen gefinancierd kunnen worden. Daarnaast wordt er extra budget beschikbaar gesteld voor het vervangen van huis- en kolkaansluitingen, wanneer onderhoud aan wegen plaatsvindt. Deze extra investeringen dragen bij aan het waarborgen van een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte. Als gevolg van dit nieuwe kostendekkingsplan zal vanaf 2027 en verdere jaren de rioolheffing met 2% stijgen boven op de reguliere indexatie (zie uitgangspunt 8). Voor 2027 komt dit uit op 3,6% tariefstijging. In het nieuwe Gemeentelijk Waterplan 2028-2031 zal gekeken worden of er noodzaak is om de uitgangspunten te herzien en welk effect deze aanpassingen hebben op de rioolheffing in de toekomst.

11. Tarieven afvalstoffenheffing

Voor het tarief van de afvalstoffenheffing wordt zoals voorgaande jaren uitgegaan van een 100% kostendekkend tarief. De verwachting is dat het tarief van de afvalstoffenheffing voor 2027 met circa 5% zal stijgen.

De belangrijkste oorzaken van deze stijging zijn cao-ontwikkelingen waardoor de kosten voor het inzamelen van het afval omhooggaan en de toename van de kosten voor het verwerken van het restafval. Deze toename komt doordat restafval steeds duurder wordt om te verwerken door CO₂-heffingen maar ook de verwerking van andere afvalstromen wordt steeds duurder. Een andere oorzaak is nog dat de vergoeding van het karton/papier onder druk staat waardoor de opbrengsten een stuk lager verwacht worden dan voorgaande jaren.

12. Tarieven lijkbezorgingsrechten

Op basis van de in 2020 gemaakte afspraken met de gemeenteraad over hoogte van de lijkbezorgingsrechten worden de tarieven gebaseerd op een kostendekkingspercentage van 40%. Dit uitgangspunt is ook voor de komende jaren gehanteerd.

Hoofdstuk 2 – Bijstellingen bestaande budgetten en huidige stelpost nieuw beleid

Voordat in hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de nieuwe ontwikkelingen die worden voorzien, wordt in dit hoofdstuk eerst ingegaan op de ontwikkelingen die zich binnen de bestaande budgetten en huidige stelpost nieuw beleid voordoen.

In bijlage 1 is een specificatie opgenomen m.b.t. verwachte ontwikkelingen binnen bestaande budgetten. Dit betreft bijstellingen van reeds bestaande budgetten waar bijvoorbeeld als gevolg van kostenontwikkelingen duidelijk is dat daar voor de jaren 2027-2030 een bijstelling in nodig is.

In bijlage 2 is een specificatie opgenomen m.b.t. de actualisatie van de huidige stelpost nieuw beleid. Dit betreft middelen die op basis van eerdere besluitvorming al in de stelpost nieuw beleid waren opgenomen.

Kostenontwikkelingen sociaal domein

De afgelopen jaren zijn de kosten binnen het sociaal domein, en in het bijzonder in de jeugdzorg, de Wmo en het maatschappelijk werk, aanzienlijk gestegen. Sinds de decentralisatie in 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor onder meer jeugdhulp en ondersteuning aan inwoners, in samenwerking met een groot aantal maatschappelijke partners. Deze taken worden bekostigd uit het Gemeentefonds, maar dat budget staat inmiddels zwaar onder druk.

Gezien de voortdurende kostenstijgingen in het sociaal domein en de onzekerheid over toekomstige financiering vanuit het Rijk, moeten we ons als gemeente voorbereiden op een verslechterende financiële situatie. Het stellen van duidelijke prioriteiten is daarbij noodzakelijk. Om verdere stijgingen te voorkomen, is het noodzakelijk dat we de kostenontwikkeling afvlakken en tijdig de maatregelen treffen die nodig zijn om ons voor te bereiden op de komende jaren. De komende maanden zal dit richting de besluitvorming over de begroting (november 2026) verder uitgewerkt worden.

Concreet geldt dat in deze kadernota ten aanzien van de budgetten t.b.v. jeugdzorg het uitgangspunt is gehanteerd dat de budgetten worden bijgesteld op basis van de werkelijke uitgaven in 2025, waarbij alleen rekening is gehouden met een jaarlijkse indexering van 5% t.b.v. verwachte prijsstijgingen.

Hoofdstuk 3 – Nieuwe ontwikkelingen

De kadernota is jaarlijks het moment waarop nieuwe ontwikkelingen aan de gemeenteraad voorgelegd worden zodat op basis daarvan een integrale afweging gemaakt kan worden. Dit kan gaan om nieuwe wetgeving of andere ontwikkelingen die we de komende jaren voorzien. Voor de kadernota 2027 geldt als uitgangspunt een “beleidsarme” benadering, waarbij wordt uitgegaan van bestaand beleid.

In dit hoofdstuk worden per programma de nieuwe ontwikkelingen toegelicht.

Programma 1 Samen aan de slag voor het klimaat in Moerdijk

Welke ontwikkelingen voorzien we?

Voor dit programma worden geen nieuwe ontwikkelingen voorzien.

Programma 2. Prettig en veilig wonen en leven in Moerdijk

Welke ontwikkelingen voorzien we?

Uitbreiding inzet vastgoed

De gemeentelijke ambities voor de instandhouding- en het nieuw realiseren van het maatschappelijk vastgoed zijn groot. Daar zijn de afgelopen jaren door de gemeenteraad een groot aantal besluiten over genomen (zwembaden, MFA's, gymzalen). Het nieuw te realiseren- c.q. de vervanging van bestaand maatschappelijk vastgoed doet een extra beroep op capaciteit van het cluster Vastgoed. Die capaciteit zit nu niet in de vaste formatie en kan niet uit investeringskredieten worden gedekt. De grote hoeveelheid vastgoedopgaven vraagt structureel om extra capaciteit binnen het cluster Vastgoed. Deze capaciteit is nodig voor deelname aan vastgoedontwikkelingen, het leggen van verbindingen met lopende projecten en het coördineren richting bestuurlijke besluitvorming.

Uitvoering huisvestingsverordening

Op 29 januari 2026 heeft de gemeenteraad een huisvestingsverordening vastgesteld, op grond waarvan woningzoekenden met maatschappelijke binding voorrang kunnen krijgen bij de toewijzing van sociale huurwoningen. Naar verwachting treedt per 1 juli 2026 de Wet versterking regie op de volkshuisvesting in werking. Gemeenten worden daarmee verplicht een urgentieregeling in de huisvestingsverordening op te nemen. Op basis hiervan kunnen woningzoekenden bij de gemeente een aanvraag indienen voor voorrang dan wel urgentie.

Wij zijn voornemens de uitvoering van deze werkzaamheden extern te beleggen. WoningNet levert onder meer diensten aan gemeenten, waaronder de volledige uitvoering van een voorrangsregeling en een urgentieregeling. Voor beide regelingen is een kostenindicatie ontvangen. Voor de implementatie van de voorrangsregeling en urgentieregeling is een incidenteel budget nodig van € 13.000. Voor de uitvoering van de regelingen is een structureel budget nodig van € 47.000 per jaar.

Door het Rijk zijn via de decembercirculaire 2025 middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de Wet versterking regie op de volkshuisvesting. Voor 2025 ging het voor de gemeente Moerdijk om € 170.000. Over eventuele structurele middelen is daarbij niets bekend gemaakt. De ontvangen

middelen over 2025 zijn ten gunste gekomen van het jaarrekeningresultaat 2025. Daardoor kunnen deze niet 1 op 1 ingezet worden t.b.v. de benodigde inzet in 2027.

Werken volgens omgevingswet: Administratieve ondersteuning BOPA's

Sinds de invoering van de Omgevingswet kunnen activiteiten die niet (geheel) mogelijk zijn op basis van het omgevingsplan aangevraagd worden via een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA). Sinds de invoering van de Omgevingswet zit er een stijgende lijn in het aantal aanvragen van een BOPA en zijn de termijnen voor behandeling korter, van 26 naar 8 weken. Daarnaast is er een structurele stijging van het aantal bezwaar- en beroepszaken bij vergunningen en is de reikwijdte onder de Omgevingswet verbreed van een “goede ruimtelijke ordening” naar een “evenwichtige toedeling van functies aan locaties”.

De toename, de beoordeling en de behandeling van de BOPA's resulteert al enige jaren in een steeds grotere werkvoorraad. Administratieve ondersteuning is nodig om de stijgende werkvoorraad tijdig, binnen de gestelde termijnen, af te kunnen handelen.

Meerwerk kabels en leidingen (gedekt uit bijbehorende leges)

Door de sterke toename van werkzaamheden aan kabels en leidingen – onder andere als gevolg van de energietransitie, woningbouw en telecomontwikkelingen – is extra capaciteit nodig voor vergunningverlening en toezicht. Om deze ontwikkelingen mogelijk te maken, is een goed functionerende organisatie rondom kabels en leidingen noodzakelijk. De verwachte stijging van het aantal aanvragen leidt tevens tot hogere jaarlijkse legesopbrengsten. De extra kosten voor de gevraagde uitbreiding van capaciteit (€ 181.000) kunnen daardoor volledig worden gedekt uit deze hogere inkomsten. Hierdoor vraagt dit geen aanvullende middelen uit de gemeentelijke begroting.

Voorfinanciering Powerport

Gemeente Moerdijk werkt samen met de gemeenten Drimmelen, Geertruidenberg, de provincie en de ministeries KGG, VRO en I&W aan de ontwerptafel Powerport. In december 2025 zou er een besluit komen op de uitbreidingsrichting. Op verzoek van de Provincie en het Rijk is dit besluit uitgesteld tot juni 2026. Voor onze inzet met betrekking tot de ontwerptafel maken we apparaatskosten en proceskosten. De omvang van de kosten is afhankelijk van de aard en inhoud van de besluiten, plannen en afspraken die in het kader van de ontwerptafel worden gemaakt.

In 2025 zijn alle personele kosten in relatie tot Powerport vergoed, de verwachting is dat dit in 2027 ook vergoed gaat worden. Hierover dienen echter nog nadere afspraken te worden gemaakt met Rijk, Provincie en gemeenten. Wel is er werkbudget nodig om adequaat te kunnen reageren en rechtmatig te kunnen handelen. Hiervoor wordt incidenteel een bedrag van €500.000 gevraagd.

Bijdrage ecologische verbindingszone Groenstrook (Klundert)

In 2025 is de samenwerkingsovereenkomst Herverkaveling/herinrichting en realisatie ecologische verbindingszone (evz) Groenstrook te Klundert gesloten met het Havenbedrijf, waterschap Brabantse Delta, Staatsbosbeheer en de gemeente Moerdijk. Het uiteindelijke doel is om te komen tot een recreatief en landschappelijke opwaardering van de Groenstrook en de realisatie van een natte ecologische verbindingszone (evz) onderdeel van de Kaderrichtlijnwater (KRW).

De realisatie van de ecologische verbindingszone Groenstrook kent een wettelijke basis vanuit de Kaderrichtlijnwater (KRW) met een deadline per eind 2027. Het project heeft een totale

investeringswaarde van € 1,8 miljoen en wordt uitgevoerd onder regie van het waterschap. Op basis van de afspraken uit de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) natte ecologische verbindingszones wordt aan de gemeente Moerdijk een bijdrage gevraagd van 60% van de totale kosten. Voor de gemeentelijke bijdrage geldt vervolgens een subsidie vanuit het Groenontwikkefonds Brabant (GOB) van 75%. Hiermee bedragen de netto kosten voor de gemeente ca. € 269.000

Aanspreekpunt en beleid buitengebied

In 2023 is de pilot-functie coördinator buitengebied voor de duur van drie jaar opengesteld en ingevuld. Een belangrijke opgave binnen de functie coördinator buitengebied is een coördinerende rol innemen met betrekking tot transities in het landelijk gebied én het ondersteunen/faciliteren van de agrarische sector in die bewegingen. Beleidsontwikkeling maakt nadrukkelijk onderdeel uit van dit deel van de functie. Een ander onderdeel van de functie is het als accountmanager optreden als verbindingsofficier tussen gemeente en agrarische sector om daarmee signalen vanuit het buitengebied mee naar binnen te nemen en te koppelen aan de betreffende beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie.

In het voorjaar van 2026 is de functie positief geëvalueerd. Door de meerjarige transities van het landelijk gebied en de impact van Powerport blijft goede verbinding met gebruikers van het buitengebied noodzakelijk, waarbij de coördinator een belangrijke rol heeft.

Welke middelen nemen we hiervoor op in de stelpost nieuw beleid?

Voor de hierboven toegelichte ontwikkelingen ramen we onderstaande middelen in de stelpost nieuw beleid. Dit in afwachting van een afzonderlijk raadsbesluit, waarbij voorgesteld wordt om de middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen.

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	I/S	2027	2028	2029	2030
Uitbreiding inzet vastgoed	S	€ 106	€ 106	€ 106	€ 106
Uitvoering huisvestingsverordening	S	€ 64	€ 64	€ 64	€ 64
	I	€ 13	-	-	-
Werken volgens omgevingswet: Administratieve ondersteuning BOPA's	S	€ 57	€ 57	€ 57	€ 57
Meerwerk kabels en leidingen (gedekt uit bijbehorende leges)	S	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Voorfinanciering Powerport	I	€ 500	-	-	-
Bijdrage ecologische verbindingszone Groenstrook (Klundert)	I	€ 269	-	-	-
Aanspreekpunt en beleid buitengebied	S	€ 120	€ 120	€ 120	€ 120
Totaal		€ 1.129	€ 347	€ 347	€ 347

Programma 3 Economie als versneller voor een vitaal Moerdijk

Welke ontwikkelingen voorzien we?

Afkoop onderhoud Zuidrandtunnel

De realisatie van de Zuidrandtunnel maakt deel uit van de verlengde Zuidrand (randweg) en gebiedsontwikkeling Zevenbergen-Oost. De gemeente werkt in dit project samen met ProRail.

Gemeente en ProRail zijn een objectovereenkomst overeengekomen waar de gemeente zich verbindt om de benodigde investerings- en de onderhoudskosten (beheer en instandhouding werk) die ProRail maakt te betalen. De gemeente heeft de keuze om jaarlijks te betalen dan wel het betalen van een eenmalige afkoopsom. Als de contante waarden van beide betalingen met elkaar vergeleken worden is de eenmalige afkoopsom financieel gezien naar verwachting voordeliger. Daarnaast vormen deze lasten op deze manier geen structurele kostenpost in de gemeentelijke begroting, wat de structurele begrotingsruimte verbetert.

Overdracht buitenruimte bedrijventerrein Koekoek i.r.t. Koekoek II

Op 1 februari 2024 heeft de gemeenteraad de projectexploitatie vastgesteld en €40.000 beschikbaar gesteld voor de inventarisatie van de buitenruimte op bedrijventerrein de Koekoek (Koekoek I). De buitenruimte op dit terrein is namelijk niet in handen van de gemeente, maar van VvE De Koekoek. Beide partijen hebben eertijds de intentie uitgesproken en vastgelegd dat men het logischer zou vinden als de gemeente deze buitenruimte in eigendom en beheer zou nemen, hetzij onder voorwaarden.

Op basis van een globale indicatie wordt de benodigde investering geschat op € 600.000. Met een afschrijvingstermijn van 25 jaar resulteert dit circa € 39.000 kapitaallasten. Benodigde activiteiten betreffen vervanging van verzakte riolering, vervanging van de toplaag van het asfalt, engineering van de plannen en ambtelijke uren. In het raadsvoorstel wat u nog voorgelegd gaat worden zal dit nader onderbouwd en uiteengezet worden.

Welke middelen nemen we hiervoor op in de stelpost nieuw beleid?

Voor de hierboven toegelichte ontwikkelingen ramen we onderstaande middelen in de stelpost nieuw beleid. Dit in afwachting van een afzonderlijk raadsbesluit, waarbij voorgesteld wordt om de middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen.

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Investering	I/S	2027	2028	2029	2030
Afkoop onderhoud Zuidrandtunnel	-	I	-	-	€ 430	-
Overdracht buitenruimte bedrijventerrein Koekoek i.r.t. Koekoek II	€ 600	S	-	-	€ 39	€ 38
Totaal	€ 600		-	-	€ 469	€ 38

Programma 4 Ondersteuning voor mensen die het nodig hebben

Welke ontwikkelingen voorzien we?

Opvolging aanbevelingen rekenkameronderzoek

In 2025 heeft een de rekenkamer een onderzoek gedaan naar de kostenontwikkeling binnen de jeugdhulp in de gemeente Moerdijk. Uit de aanbevelingen van de rekenkamer komt naar voren dat er goed gekeken moet worden naar de beïnvloedingsmogelijkheden om de van de jeugdhulp in de gemeente Moerdijk terug te dringen.

Om dit te realiseren is het van belang om de huidige processen goed tegen het licht te houden en nieuwe processen te voorzien van de juiste data. Alleen dan kunnen we sturen op informatie en komen de geldstromen beter in beeld. Een procesregisseur is nodig om regie te voeren op complexe en over het algemeen dure casuïstiek. De procesondersteuner ondersteunt de uitvoering van verbeter- en sturingsopgaven door acties, afspraken, monitoring en rapportages goed te organiseren.

Juist in een complex jeugdstelsel is deze ondersteuning nodig om te voorkomen dat acties blijven liggen, informatie versnipperd raakt en bijsturing te laat plaatsvindt.

Met deze functies versterkt de gemeente niet alleen de kwaliteit van ondersteuning, maar ook haar positie om binnen het stelsel beter te monitoren en bij te sturen. Binnen West-Brabant West wordt een vergelijkbare rol ook nadrukkelijk ingezet als knooppunt tussen verwijzers en zorgaanbod, met zicht op het zorglandschap, beschikbare plekken en knelpunten in de uitvoering. Het betreft een incidentele investering voor een periode van twee jaar.

Uitvoering accommodatiebeleid

De gemeente beschikt over een breed scala aan maatschappelijke accommodaties (zoals sportvoorzieningen, zwembaden, MFA's en cultuurvoorzieningen) die bijdragen aan maatschappelijke doelstellingen. Voor beleidsmatige en gebruiksvraagstukken is structurele advisering nodig onder andere voor de uitwerking en monitoring van het beleidskader maatschappelijk accommodatiebeleid, deelname aan werkgroepen bij nieuwbouwprojecten, gesprekken met stichtingen, exploitatievraagstukken, contracten en overeenkomsten en de beoordeling van nieuwe maatschappelijke initiatieven en verzoeken. Het komen tot één gemeentelijk aanspreekpunt voor de forten behoort eveneens tot de opdracht. Ook vraagt het in december 2025 vastgestelde beleidskader om verdere uitwerking, onder meer op concrete maatregelen per accommodatie, de inrichting van een vast aanspreekpunt, scenario's voor beheer en exploitatie en de uitwerking van het vraagstuk rond kostprijsdekkende huur.

Zonder structurele investering komt zowel de uitvoering van het bestaande beleid als de afhandeling van maatschappelijke vragen onder druk te staan, met risico op vertraging, ad-hocmaatwerk en minder grip op financiële en maatschappelijke effecten.

Uitvoering programma nieuwkomers

Het Programma Nieuwkomers (2023–2027) heeft als doel een inclusieve gemeente te realiseren waarin nieuwkomers volwaardig meedoen. Het programmaplan werkt langs drie pijlers. Richting 2027 ligt de nadruk op verdere uitvoering en borging binnen de reguliere organisatie, in nauwe samenwerking met interne en externe partners.

Tot en met 2025 werden de gemeentelijke uitgaven t.b.v. nieuwkomers gedekt uit de bijdrage die de gemeente vanuit het Rijk ontvangt t.b.v. de opvang van Oekraïense ontheemden. Het jaarlijkse saldo tussen de bijdragen en kosten werd gestort in de reserve nieuwkomers. Bij de besluitvorming over de begroting 2026 (november 2025) is besloten om de middelen uit deze reserve over te hevelen naar de algemene reserve. Doordat het Programmaplan Nieuwkomers eind 2025 is vastgesteld is bij de bepaling van de overheveling geen rekening gehouden met enkele uitgaven die nog nodig zijn.

Voor de structurele werkzaamheden die ook na afronding van de programmatische inzet doorgaan, dient de personele inzet structureel te worden geborgd zodat de werkzaamheden na 2027 in de lijnorganisatie kunnen worden opgenomen.

Daarnaast is voor de uitvoering van activiteiten, het versterken van samenwerking en het borgen van de aanpak (incidenteel) uitvoeringsbudget nodig in 2027. Binnen het programma wordt gewerkt met drie actietafels (één per pijler), waar gemeente en partners samenwerken aan concrete acties en structurele inbedding. Per actietafel is jaarlijks € 50.000 nodig voor activiteiten, netwerkversterking en borging van de aanpak.

Welke middelen nemen we hiervoor op in de stelpost nieuw beleid?

Voor de hierboven toegelichte ontwikkelingen ramen we onderstaande middelen in de stelpost nieuw beleid. Dit in afwachting van een afzonderlijk raadsbesluit, waarbij voorgesteld wordt om de middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen.

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	I/S	2027	2028	2029	2030
Opvolging aanbevelingen rekenkameronderzoek	I	€ 191	€ 191	-	-
Uitvoering accommodatiebeleid	S	€ 110	€ 110	€ 110	€ 110
Uitvoering programma nieuwkomers	S	€ 94	€ 94	€ 94	€ 94
	I	€ 150	-	-	-
Totaal		€ 545	€ 395	€ 204	€ 204

Programma 5 Partnerschap in een veranderende samenleving

Welke ontwikkelingen voorzien we?

Capaciteit medewerker recruitment

De gemeente staat voor een groeiende personeelsopgave door uitbreiding, maatschappelijke druk en uitstroom. Tegelijk is de arbeidsmarkt krap. Jaarlijks lopen 80–90 wervingsprocedures en circa 100 inhuurtrajecten, met een stijgende trend. Dit is ruim meer dan het aantal vacatures dat we hebben omdat we regelmatig meerdere procedures nodig hebben om een vacature te vervullen.

Recruitment is inmiddels gepositioneerd binnen P&O met een corporate recruiter voor strategie en arbeidsmarktpositie. De uitvoering en administratie (vacatures, communicatie, selectie, inhuurprocessen) vragen echter om structurele ondersteuning. Deze taken worden nu tijdelijk ingevuld.

Voorgesteld wordt om deze inzet structureel te maken met een medewerker recruitment en inhuur. Dit verbetert de werving, vergroot de continuïteit en kan, op termijn in samenhang met de uitvoering van de aanbevelingen uit het rekenkamerrapport over inhuur uit 2025, de afhankelijkheid van externe inhuur verminderen.

Aanpassing klimaat vergaderruimten

De ventilatie in vergaderruimten is onvoldoende, waardoor de CO₂-waarden op korte termijn boven de norm uitkomen. Bij het ontwerp is uitgegaan van 75% bezetting. In de praktijk ligt de bezetting hoger, waardoor de luchtkwaliteit niet voldoet. Dit leidt tot klachten zoals slaperigheid, verminderde concentratie en hoofdpijn.

Aanpassing van het systeem brengt de CO₂-waarden onder de wettelijke norm en verbetert de werkomgeving, met minder gezondheidsklachten als gevolg. Dit is noodzakelijk in het kader van goed werkgeverschap en vitaliteit. Dit vraagt een verwachte investering van €250.000. Op basis van een afschrijvingstermijn van 20 jaar resulteert dit vanaf 2028 in ca. €19.000 kapitaallasten.

Welke middelen nemen we hiervoor op in de stelpost nieuw beleid?

Voor de hierboven toegelichte ontwikkelingen ramen we onderstaande middelen in de stelpost nieuw beleid. Dit in afwachting van een afzonderlijk raadsbesluit, waarbij voorgesteld wordt om de middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen.

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Investering	I/S	2027	2028	2029	2030
Capaciteit medewerker recruitment	-	S	€ 76	€ 76	€ 76	€ 76
Aanpassing klimaat vergaderruimten	€ 250	S	-	€ 19	€ 18	€ 18
Totaal	€ 250		€ 76	€ 95	€ 94	€ 94

Hoofdstuk 4 – Financieel meerjarenperspectief 2027-2030

4.1 Verwacht begrotingsresultaat 2027-2030

De in deze kadernota geformuleerde uitgangspunten (hoofdstuk 1), de budgetaanpassingen binnen het bestaande beleid en actualisatie van eerdere nieuwe ontwikkelingen (hoofdstuk 2) en de nieuwe ontwikkelingen (hoofdstuk 3) resulteren in onderstaand meerjarenperspectief.

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)	2027	2028	2029	2030
Resultaat begroting 2026 (incl. 1e wijz.)	420	503	929	-1.017
Raadsbesluiten (t/m mei 2026)	441	-204	744	-161
Subtotaal	862	299	1.673	-1.178
Uitkering gemeentefonds (algemene uitkering)	1.552	1.572	1.815	3.579
Belastingopbrengsten (indexering)	447	462	479	486
Loonkostenontwikkeling (indexering)	-1.045	-1.045	-1.045	-1.045
Prijsontwikkeling beheerplannen (indexering)	-480	-480	-480	-480
Bijstellingen bestaande budgetten (bijlage 1)	-2.563	-2.829	-2.679	-1.961
Bijstellingen bestaande stelpost nieuw beleid (bijlage 2)	424	-729	163	663
Verwacht begrotingsresultaat vóór nieuwe ontwikkelingen	-803	-2.750	-74	64
Nieuwe ontwikkelingen (bijlage 3)	-1.750	-837	-1.114	-683
Verwacht begrotingsresultaat na nieuwe ontwikkelingen	-2.553	-3.587	-1.188	-619
Waarvan structureel	-2.977	-4.486	-2.141	-2.403
Waarvan incidenteel	425	899	953	1.783

Tabel 3 Financieel meerjarenperspectief 2027-2030

In het begrotingsresultaat wordt onderscheid gemaakt tussen een incidentele en een structurele component. Het structurele begrotingsresultaat is het saldo van alle structurele baten en lasten van de gemeente. Het structurele begrotingsresultaat is dan ook hetgeen waar de provincie als financieel toezichthouder voornamelijk naar kijkt bij de beoordeling van de uiteindelijke begroting. Daarbij is de belangrijkste vraag namelijk of de begroting structureel in evenwicht is. Op basis van de huidige inzichten wordt voor de komende jaren een structureel tekort verwacht van € 3 miljoen (2027), € 4,5 miljoen (2028), € 2,1 miljoen (2029) en € 2,4 miljoen (2030).

De relatief grote terugval in 2028 kan deels verklaard worden doordat in de raadsvergadering van 12 maart 2026 in dat jaar € 530.000 beschikbaar is gesteld t.b.v. de monitoring van het Soortenmanagementplan (SMP). Daarnaast resulteren bijstellingen in de bestaande stelpost nieuw beleid (zie bijlage 2) in nadelige effecten in 2028. Tot slot speelt mee dat het Rijk afgelopen jaar voor de jaren t/m 2027 extra middelen aan gemeenten beschikbaar heeft gesteld. Vooral vanaf 2028 heerst er nog steeds onduidelijkheid en blijven de extra middelen beperkt (zie ook de toelichting in paragraaf 5.3).

4.2 Omvang algemene reserve

Bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente speelt de algemene reserve een belangrijke rol. De algemene reserve bestaat uit componenten waaraan de gemeenteraad (nog) geen bepaalde bestemming heeft gegeven. Deze reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers en vormt een belangrijk deel van het weerstandsvermogen van de gemeente.

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om tegenvallers op te vangen, zonder het beleid direct te moeten aanpassen. Dit weerstandsvermogen wordt periodiek (in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en jaarrekening) afgezet tegen de aanwezige risico's binnen de gemeente. Op deze manier wordt gemonitord in welke mate de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen.

Hieronder is de stand van de algemene reserve weergegeven ten tijde van het opstellen van deze kadernota.

Algemene reserve	Bedrag (x € 1.000)
Stand na raadsvergadering 7 mei 2026	€ 42.165
Af: Aan te houden weerstandsvermogen	- € 18.750
Bij: Saldo jaarrekening 2025 (voorlopig)	+ € 5.136
Af: Resultaatbestemming 2025 (voorlopig)	- € 2.101
Vrij besteedbare ruimte na vaststellen jaarrekening 2025 (voorlopig)	€ 26.450

Tabel 4 Verwachte stand algemene reserve

Deze berekening is indicatief. Het traject rondom de jaarrekening 2025 is nog niet volledig afgerond waardoor de het saldo van de jaarrekening nog kan wijzigen. Daarnaast besluit de gemeenteraad bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2025 over de uiteindelijke bestemming hiervan.

Hoofdstuk 5 – Welke ontwikkelingen kunnen (op termijn) van invloed gaan zijn op het financieel meerjarenperspectief?

In deze kadernota is zoveel mogelijk rekening gehouden met actuele ontwikkelingen en inzichten. De budgetaanpassingen binnen bestaande budgetten, de actualisatie van nieuwe ontwikkelingen uit eerdere kadernota's (hoofdstuk 2) en de effecten van de nieuwe ontwikkelingen (hoofdstuk 3), zijn hierin verwerkt. Op basis daarvan is het financiële beeld t/m 2030 opgesteld. Dit is namelijk het tijdsbestek waarover het meerjarenperspectief in de begroting 2027-2030 (conform BBV-wetgeving) moet worden geschetst. Ten tijde van het opstellen van deze kadernota spelen er diverse ontwikkelingen die (op termijn) van invloed kunnen gaan zijn op het financieel meerjarenperspectief, maar die gezien de onzekerheden of de termijn waarop die zich gaan voordoen, niet zijn verwerkt in de cijfers van deze kadernota.

5.1 Ontwikkelingen na 2030

De kadernota is jaarlijks het moment waarop nieuwe ontwikkelingen aan de gemeenteraad voorgelegd worden zodat op basis daarvan een integrale afweging gemaakt kan worden. Dit kan gaan om nieuwe wetgeving of nieuwe plannen en ambities van de gemeente zelf.

Conform artikel 5 van de financiële verordening worden de lasten van voorziene nieuwe investeringen in de begroting opgenomen bij de stelpost nieuw beleid. De gemeenteraad ontvangt voor deze investeringen in het begrotingsjaar een apart raadsvoorstel, waarbij autorisatie plaatsvindt van de benodigde middelen. De financiële effecten van de ontwikkelingen die zijn verwoord in de kadernota, de door de gemeenteraad aangenomen kadervoorstellen en de ontwikkelingen uit eerdere kadernota's die nog niet tot een budgetaanvraag aan de gemeenteraad hebben geleid, worden jaarlijks dus begroot in de stelpost nieuw beleid.

Voor diverse ontwikkelingen zijn momenteel nog middelen gereserveerd in de stelpost nieuw beleid. Hiervoor zijn nog geen aparte voorstellen aan de gemeenteraad voorgelegd om deze middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen. Het saldo van de stelpost nieuw beleid maakt voor de periode 2027-2030 onderdeel uit van het meerjarenperspectief zoals dat in hoofdstuk 4 is geschetst. Er zijn echter een aantal voorziene investeringen die zich pas voordoen na de laatste jaarschijf in de meerjarenbegroting, waardoor deze (nog) geen onderdeel uitmaken van het meerjarenperspectief 2027-2030.

Op de volgende pagina is een totaaloverzicht opgenomen, waarbij voor de diverse ontwikkelingen de verwachte lasten voor de periode 2027-2034 zijn weergegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de ontwikkelingen die eerder in een kadernota of het bestuursakkoord zijn opgenomen en dus in de begroting in de stelpost nieuw beleid 2027-2030 zijn opgenomen of de komende jaren in de stelpost nieuw beleid zullen worden opgenomen;
- de ontwikkeling waar al een raadsbesluit aan ten grondslag ligt;
- en ontwikkelingen waarvoor beiden nog niet geldt.

(Bedragen x € 1.000)	Investering		2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Stelpost nieuw beleid										
Ramingen uit vorige jaren t/m 2020:										
Vitale centra	1.622	S	-	104	102	101	99	97	96	94
Aanleg losloopgebieden/uitlaatterreinen honden	70	S	5	5	5	5	5	5	5	5
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2021-2024:										
Noordelijke rondweg N285: Bijdrage aan de provincie tbv rotonde	-	I	-	400	-	-	-	-	-	-
N285: Bijdrage t.b.v. rotonde Langeweg	-	I	434	-	-	-	-	-	-	-
Afschaling N285: Uitvoering werkzaamheden gemeente	2.792	S	-	-	-	182	179	176	173	170
Scholenontwikkeling Willemstad: nieuwbouw school, gymzaal en gemeenschapshuis	17.610	S	-	-	-	-	881	869	858	847
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2022-2025:										
Oormerken vrijgekomen ruimte middelen Nederwiek III (RV 23-10-2025)	-	S	-	-	500	500	500	500	500	500
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2023-2026:										
Integrale aanpak arbeidsmigratie: extra inkomsten Gemeentefonds en/of toeristenbelasting	-	S	-136	-239	-429	-429	-429	-429	-429	-429
Toegevoegd o.b.v. Bestuursakkoord 23-26:										
Mobiliteit	-	S	397	397	397	397	-	-	-	-
Inclusie	-	S	67	67	67	67	67	67	67	67
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2024-2027:										
Verbetering entree Klundert Zevenbergseweg	750	S	-	-	-	49	48	47	47	46
Permanente steiger Fort Sabina	190	S	-	12	12	12	12	12	11	11
Permanente steiger Fort Sabina (dekking tlv huursom voor ponton)	-	S	-	-12	-12	-12	-12	-12	-11	-11
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2025-2028:										
Werkbudget stedelijke regio's West-Brabant West & Breda - Tilburg	-	S	196	196	196	196	196	196	196	196
Kadervoorstel - ondersteuning verenigingen en vrijwilligersorganisaties	-	S	50	50	50	50	50	50	50	50
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2026-2029:										
Bastion Groningen/Oostbeerverbinding	2.500	0	-	-	-	-	-	125	123	122
Subsidiebeleid vrijwilligersorganisaties	-	S	100	100	100	100	100	100	100	100
Communicatiemiddelen openbare ruimte	270	S	34	33	32	32	31	30	30	29
Kadervoorstel 5 - Herstel beschoeiing en talud zuidelijke binnengracht Klundert.	PM	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Integraal huisvestingsplan (IHP) scholen										
Klundert - Gezamenlijke nieuwbouw scholen	15.405	S	-	-	-	-	-	770	761	751
Klundert - Gezamenlijke nieuwbouw scholen (onderzoek)	-	I	-	50	-	-	-	-	-	-
Zevenbergen - KC de Boemerang	7.532	S	-	-	-	-	-	-	-	377
Zevenbergen - KC de Boemerang (onderzoek en tijdelijke huisvesting)	-	I	-	-	-	50	-	-	1.567	-
Zevenbergen - RKBS De Toren	6.498	S	-	-	-	-	-	-	325	321
Zevenbergen - RKBS De Toren Gymzaal (Droge Mark vervanging)	2.178	S	-	-	-	-	-	-	109	108
Zevenbergen - RKBS De Toren (tijdelijke huisvesting)	-	I	-	-	50	-	-	1.169	-	-
Zevenbergen - Nieuwe voorziening Oost deel 1	4.071	S	-	-	204	201	198	196	193	191
Zevenbergen - Nieuwe voorziening Oost deel 2	4.071	S	-	-	-	-	204	201	198	196
Fijnaart - OBS de Springplank	6.537	S	-	-	-	-	-	327	323	319
Fijnaart - OBS de Springplank (onderzoek)	-	I	-	50	-	-	-	-	-	-
Fijnaart - De Fijne Aarde	6.804	S	-	-	-	-	-	-	340	336
Fijnaart - De Fijne Aarde (sloopkosten)	-	I	-	-	50	-	-	637	-	-
Heijningen - Het Kompas	2.364	S	-	-	-	-	-	-	-	-
Heijningen - Het Kompas (onderzoek)	-	I	-	-	-	-	-	-	50	-
Kadernota 2027-2030:										
Nieuwe ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3)	-	I	1.123	191	430	-	-	-	-	-
Nieuwe ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3)	-	S	627	646	684	683	683	682	681	680
Subtotaal stelpost nieuw beleid			2.897	2.050	2.438	2.182	2.811	5.816	6.363	5.074

Reeds besloten ontwikkelingen			2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Zevenbergen Oost - Aanleg Zuidrandtunnel (netto-investering)	21.400	S	-	-	-	803	796	789	782	776
Zevenbergen Oost - Aanleg Verlengde Zuidrand (netto-investering)	5.800	S	-	-	-	377	370	364	357	350

(Bedragen x € 1.000)	Investering		2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Stelpost nieuw beleid										
Zevenbergen Oost - Langzaamverkeersverbinding (stationstunnel) (netto-investering)	19.400	S	-	-	-	-	728	721	715	709
Vergroeningsplannen	750 p/j	S	-	-	-	56	112	166	219	272
Vervangende nieuwbouw Niervaert (netto- investering)	16.027	S	-	-	-	905	892	879	867	854
Subtotaal reeds besloten ontwikkelingen			-	-	-	2.141	2.897	2.919	2.941	2.961
Overige ontwikkelingen										
Inrichting stationsomgeving Zevenbergen	10.100	S	-	-	-	-	-	472	564	555
Geoormerkte reserves ter dekking van de afschrijvingslasten als gevolg van bovengenoemde investering	-7.200	S	-	-	-	-	-	-171	-212	-212
Transformatiegebied Zevenbergen-Noord	5.000	S	-	-	-	-	-	PM	PM	PM
Permanente voorziening Roode Vaart-centrum Zevenbergen	2.000	S	-	-	-	130	128	126	124	122
Subtotaal overige ontwikkelingen			-	-	-	130	128	427	476	465
Totaal			2.897	2.050	2.438	4.453	5.836	9.162	9.780	8.500
Waarvan incidenteel	-	I	1.557	691	530	50	-	1.806	1.617	-
Waarvan structureel	-	S	1.340	1.359	1.908	4.403	5.836	7.356	8.163	8.500

Tabel 5 Totaaloverzicht stelpost nieuw beleid en overige ontwikkelingen

* de investeringsramingen betreffen een globale inschatting. Voor de meeste investeringen geldt dat hier nog geen uitgewerkte kostenraming voor is opgesteld. De bedragen zijn gebaseerd op normbedragen en ervaringen uit het verleden.

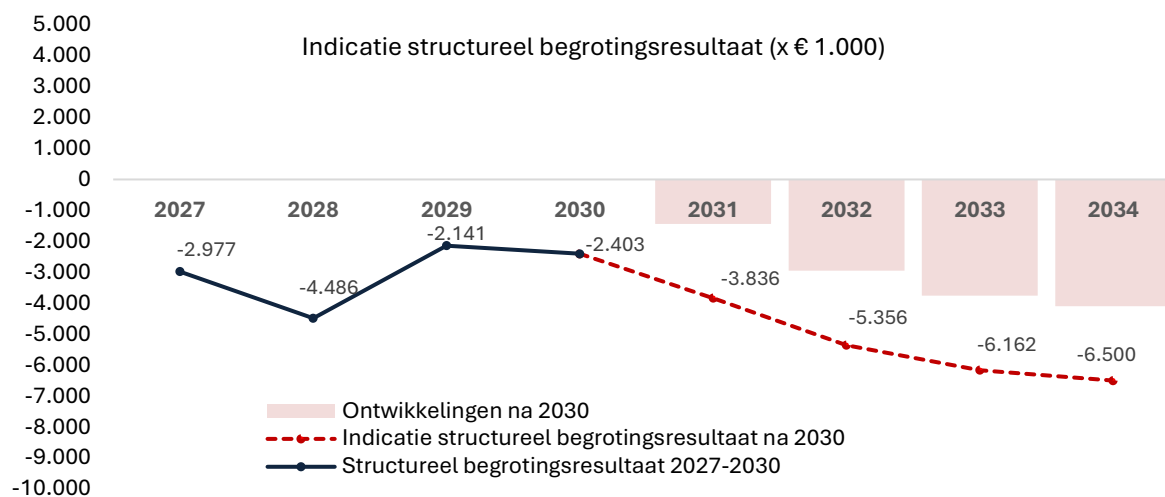
De lasten die uit bovenstaande ontwikkelingen voortkomen, zijn t/m 2030 verwerkt in het financieel meerjarenperspectief 2027-2030 zoals dat in hoofdstuk 4 is geschetst. Er zijn echter ook diverse investeringen die pas na 2030 tot lasten gaan leiden. Nu is het natuurlijk zo dat besluitvorming over de meeste van deze ontwikkelingen nog plaats moet vinden en er altijd de mogelijkheid bestaat dat zaken niet doorgaan of verder worden doorgeschoven waardoor het beeld er anders uit komt te zien. Daar staat tegenover dat er in de komende jaren ook nog zaken naar voren zullen komen waar nu helemaal nog geen rekening mee is gehouden. Het toekomstperspectief is niet meer dan een indicatie waarbij opgemerkt dient te worden dat de ramingen naarmate deze verder in de tijd komen te liggen steeds ‘zachter’ worden.

Toekomstige ontwikkelingen kunnen nog een grote invloed hebben op de uiteindelijke hoogte van investeringen. De uiteindelijke hoogte van een investering is afhankelijk van de definitieve invulling van het plan. Daarnaast betekent een aanpassing van de planning (naar latere jaren) ook een wijziging van de hoogte van de investering, aangezien dan rekening gehouden moet worden met een eventuele kostenstijging. Verder kan ook de renteontwikkeling nog effect hebben op de uiteindelijke hoogte van de kapitaallasten. Tot slot geldt dat investeringen naast de kapitaallasten ook van invloed zijn op de exploitatielasten (o.a. instandhoudingslasten). Deze zijn nog niet bekend en in het overzicht niet weergegeven. De hoogte van deze lasten is mede afhankelijk van de gekozen uitvoering van de investering. In sommige gevallen kunnen zij ook van invloed zijn op de te verstrekken exploitatiebijdrage.

Dit betekent dat er al met al (vooral bij investeringen die verder in de tijd liggen) nog veel onzekerheden zijn en er pas bij de aanbidding van het betreffende raadsvoorstel meer duidelijkheid zal zijn. Tot die tijd wordt bovenstaand overzicht periodiek (in de kadernota en begroting) geactualiseerd op basis van de meest actuele inzichten.

Wat betekent dit voor het financieel meerjarenperspectief?

De in deze paragraaf beschreven ontwikkelingen zullen vanaf 2031 een (aanvullend) effect gaan hebben op het financieel meerjarenperspectief. Hieronder worden (grove) indicaties gegeven van de effecten die de diverse ontwikkelingen kunnen gaan hebben op het toekomstige financieel meerjarenperspectief.

Figuur 1 Indicatie structureel begrotingsresultaat incl. ontwikkelingen na 2030

Als gevolg van diverse investeringen loopt het verwachte structurele tekort op naar circa € 6,5 miljoen in 2034. Zoals gezegd geldt hierbij dat besluitvorming over veel van deze investeringen nog plaats moet vinden. Daar staat tegenover dat er in de komende jaren ook nog zaken naar voren zullen komen waar nu helemaal nog geen rekening mee is gehouden. Het toekomstperspectief is niet meer dan een indicatie.

5.2 Overige ontwikkelingen

Er zijn ontwikkelingen die nog niet in geld of formatie uit te drukken zijn. Ze kunnen naar verwachting in de toekomst echter wel tot een middelenbeslag gaan leiden. In deze paragraaf worden deze ontwikkelingen op hoofdlijnen benoemd.

Stationshart Zevenbergen – gebiedsontwikkeling Zevenbergen-oost

Op 26 juni 2025 heeft uw raad de integrale gebiedsvisie voor het Stationsgebied Zevenbergen vastgesteld. Dit Stationsgebied maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling Zevenbergen-Oost. Uw raad heeft daarbij een besluit genomen over de langzaamverkeersverbinding in het Stationshart en een principebesluit genomen over het beschikbaar stellen van gemeentelijke middelen voor de Stationsomgeving (o.a. tweezijdige oriëntatie van het station, herontwikkeling van het HOV-plein en de busbaan richting de Hazeldonkse Zandweg). Dit besluit is genomen onder de voorwaarde dat het Rijk en de provincie meefinancieren. Eind 2025 hebben we teruggekoppeld gekregen dat de aanvraag voor de WOKT-subsidie (Woningbouw op Korte Termijn) in de ronde voor 2025 niet is gehonoreerd. Het Stationsgebied blijft wel een kwalitatief en gewenst project. Het college blijft dus in gesprek over medefinanciering met Rijk, provincie, ProRail en NS.

Het college gaat door met de voorbereidingen waaronder de grondverwerving, planologie, onderzoeken en ontwerpwerkzaamheden. In een later stadium verwacht het college u te informeren over de cofinanciering dan wel een alternatief voorstel aan u voorleggen.

Markzoom

Binnen de gebiedsontwikkeling Zevenbergen-Oost vindt naast de woningbouwontwikkeling, infrastructurele ontwikkeling en de stationsontwikkeling ook de ontwikkeling van het gebied Markzoom plaats. Markzoom is een uitloop gebied ten zuiden van de nieuwe randweg (Zuidrand) met natuurontwikkeling, waterberging, landbouw, beekherstel, ecologische verbindingzones en recreatie.

In dit gebied zullen op delen functieveranderingen plaatsvinden, hiervoor zijn middelen nodig voor aankoop en inrichting. De omvang hiervan is momenteel nog niet bekend. Naar verwachting komen er geen of slechts zeer beperkte kostendragers/opbrengsten uit het gebied. De ontwikkeling zal in elk geval gefaseerd gaan plaatsvinden. Daarnaast wordt gezocht naar cofinanciering.

Uitbreiding Woonwagendplaatsen

In 2018 heeft het Rijk het gemeentelijk woonwagend- en standplaatsenbeleid vastgesteld, waarin is bepaald dat gemeenten ruimte moeten bieden aan het woonwagendleven en het aantal standplaatsen niet mogen afbouwen zolang er aantoonbare behoefte is. Van gemeenten wordt verwacht dat zij actief beleid ontwikkelen dat het woonwagendleven faciliteert en beschermt, en dat zij voorwaarden creëren zodat woonwagendbewoners binnen redelijke termijn kans maken op een standplaats. Uit een behoefteonderzoek uit 2024 blijkt dat er op korte termijn behoefte is aan 13 extra woonwagendstandplaatsen, een opgave die ook is opgenomen in het vastgestelde volkshuisvestingsprogramma (raadsvergadering 29 januari 2026). Daarnaast treedt naar verwachting per 1 juli 2026 de Wet versterking regie op de volkshuisvesting in werking, waarmee gemeenten een nadrukkelijker verantwoordelijkheid krijgen voor de huisvesting van aandachtsgroepen, waaronder woonwagendbewoners.

Alvorens in deze behoefte te kunnen voorzien, moet eerst een inschrijvings- en wachtlijstsystematiek voor woonwagendstandplaatsen en woonwagenbeleid worden vastgesteld. Dit wordt momenteel in regionaal verband voorbereid. De kosten voor de extra woonwagendstandplaatsen kunnen aanzienlijk zijn en hangen af van verschillende factoren, zoals locatie, grondprijs, aanleg en eventuele verplaatsing van woonwagens. Op dit moment is daarom nog geen concrete inschatting te maken van de verwachte financiële impact voor de gemeente.

Verandering status Oekraïense ontheemden

In november 2025 heeft het ministerie van Asiel en Migratie de Tweede Kamer per verzamelbrief geïnformeerd over het voorgenomen langetermijnbeleid voor Oekraïense ontheemden in Nederland. Daarin wordt aangegeven dat deze groep (in Europees verband) zal overgaan van tijdelijke bescherming naar andere verblijfsstatussen in de landen waar zij verblijven. Voor Nederland betekent dit dat Oekraïense ontheemden na 4 maart 2027 niet langer onder de tijdelijke bescherming vallen, maar een Nederlandse verblijfsstatus krijgen.

Het Rijk stelt voor hiervoor een apart transitiedocument in te voeren, waarmee een verblijfsvergunning voor drie jaar wordt verleend. Deze periode biedt ruimte om terugkeer naar Oekraïne voor te bereiden, waarbij vrijwillige terugkeer het uitgangspunt is. Tegelijk blijft het mogelijk voor ontheemden om hun eerder ingediende en tijdelijk gepauzeerde asielaanvraag alsnog voort te zetten. Het bijbehorende pakket van rechten, plichten en voorzieningen is gericht op het normaliseren van de positie van Oekraïense ontheemden.

De exacte juridische kaders en financiële gevolgen van deze wijziging zijn op dit moment nog niet bekend. Ook is onduidelijk in hoeverre en hoelang de huidige vergoedingen voor het opvangen van Oekraïense ontheemden blijven doorlopen en of het Rijk mogelijk op andere manieren middelen beschikbaar stelt. Zodra er meer duidelijkheid is over de kaders en financiële consequenties, wordt de raad nader geïnformeerd.

IZA/AZWA

Het Gezond en Actief Leven Akkoord loopt van 2023 t/m 2026. Hoewel regionaal stappen zijn gezet in samenwerking, governance en uitvoering, blijkt dat landelijke middelen beperkt zijn en financiering onzeker blijft. Het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) wordt landelijk voorbereid als opvolger van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en doorontwikkeling van het Integraal Zorgakkoord (IZA). AZWA bouwt voort op de ingezette beweging richting passende zorg en ondersteuning, maar kent een bredere scope en andere accenten, met een nadrukkelijker verbinding tussen zorg, welzijn en het sociaal domein. Tegelijkertijd zijn de exacte inhoudelijke en financiële contouren van AZWA, de Brede Regeling Combinatiefuncties en het Sportakkoord nog niet volledig uitgewerkt. Het jaar 2026 fungeert daarmee nadrukkelijk als overgangs- en voorbereidingsjaar. In deze periode ligt de opgave in het borgen van wat binnen IZA is opgebouwd, terwijl tegelijkertijd wordt toegewerkt naar de inhoudelijke, financiële en bestuurlijke vereisten van AZWA.

Sociale Benadering Dementie (SBD)

Gemeente Moerdijk, Zorgverzekeraar en Zorgkantoor CZ en Zorg- en welzijnsaanbieder Surplus werken sinds 2021 aan implementatie van de Sociale Benadering Dementie (SBD) binnen regio Moerdijk. SBD is een domein overstijgende aanpak, waarin de mens in plaats van de ziekte centraal staat en waarin wordt gewerkt aan het herstel van de eigen identiteit zodat mensen zo lang mogelijk – en met behoud van kwaliteit van leven – thuis kunnen blijven wonen en kunnen blijven deelnemen aan de

maatschappij. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de impact van de ziekte op het persoonlijke en dagelijks leven van mensen met dementie, maar ook naar de impact op naasten en het netwerk.

In 2025 is deze aanpak SBD beschikbaar gekomen in onze gehele gemeente. De implementatie in 2025 laat zien dat deze benadering inhoudelijk waardevol is, maar dat voor structurele borging nog keuzes nodig kunnen zijn. Vanaf 2021 zijn er steeds incidentele middelen gevonden om met deze aanpak aan de slag te gaan. Het ministerie van VWS heeft in samenwerking met ZonMw besloten om de landelijke beweging van de SBD verder uit te breiden en te versterken door subsidieverstrekking aan gemeenten. De subsidieaanvraag is sinds 2024 jaarlijks en gezamenlijk ingediend door gemeente Moerdijk en Surplus. In 2025 werd de subsidie vervangen door een Specifieke uitkering met de voorwaarde dat minimaal 20% van de kosten van het experiment worden gedekt vanuit cofinanciering en maximaal 80% vanuit de aan te vragen uitkering. In 2026 worden deze 20% (€ 160.000) gezamenlijk gedekt door Surplus en Moerdijk. Momenteel vinden gesprekken plaats over de toekomstige financiering. Voor het borgen van deze aanpak zijn in de toekomst wellicht (meer) gemeentelijke middelen nodig.

Veiligheid

In 2025 is met de ondertekening van het programma Port of Moerdijk Veiliger een belangrijke stap gezet in het verder versterken van de veiligheid in en rond het haven- en industriegebied. Samen met regionale partners zijn diverse projecten gestart die bijdragen aan een integrale aanpak.

Er is geïnvesteerd in de verdere ontwikkeling van de crisisbeheersing. De lokale crisisorganisatie is versterkt, met verbeterde middelen, samenwerking en structurele inzet op afstemming, trainingen en oefeningen, evenals deelname aan regionale en landelijke overleggen. In het havengebied en bij Logistiek Park Moerdijk zijn concrete maatregelen gerealiseerd, zoals hekwerken, toegangscontrole en cameratoezicht (incl. kentekenherkenning).

Op het gebied van ondermijning is de signalering en opvolging verder verbeterd, onder meer via een versterkte meldroute en gerichte actiedagen. De opsporing ligt bij de politie, maar de gemeente heeft met extra inzet een belangrijke ondersteunende rol vervuld. Wij versterken vooral de bestuurlijke aanpak, de informatiepositie en samenwerking met politie, zeehavenpolitie en andere partners. Ook zetten wij meer in op informatie gestuurd toezicht/controles en bewustwording en preventie om crimineel misbruik van haven en industriegebied (mainportprogramma) en de rest van ons grondgebied (in samenwerking met RIEC) te verstoren. De extra inzet zorgt voor snellere duiding en opvolging van signalen. In interviews geven de politieteams aan dat de vondsten deels toevallig waren, maar dat zij wel een herkenbare modus operandi zien rond logistieke stromen.

Deze ontwikkelingen laten zien dat de ingezette koers resultaten oplevert, maar ook blijvende gezamenlijke inzet vraagt om deze verder te versterken.

5.3 Gemeentefonds

Gemeenten zijn sterk afhankelijk van rijksinkomsten, vooral via de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor gemeente Moerdijk gaat het in 2027 om ruim € 82 miljoen. Deze uitkering kan schommelen waarbij een relatief kleine schommeling grote financiële impact kan hebben. Ter indicatie: een afwijking van 1% betekent circa €0,8 miljoen meer of minder opbrengsten.

Aanblijvende onzekerheden

Afgelopen jaar stelde het Rijk extra middelen beschikbaar als compensatie voor de tekorten die landelijk werden verwacht in 2026 (het ‘ravijnjaar’) en deels voor jeugdzorgtekorten tot en met 2027, mede naar aanleiding van het rapport [Groei pijn](#) van de Commissie Van Ark. De raad is hierover geïnformeerd via informatiebrieven over de [meicirculaire](#) en [septembercirculaire](#).

Vooraf vanaf 2028 heerst er nog steeds onduidelijkheid en blijven de extra middelen beperkt. Het Rijk verwacht dan namelijk dat de maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd gerealiseerd gaan worden. Daarnaast wil het Rijk aanvullende maatregelen invoeren. Dit betreft de invoering van een eigen bijdrage voor Jeugdzorg vanaf 1 januari 2028 en nadere afspraken over hoe beter gestuurd kan worden op de trajectduur binnen de Jeugdzorg, wat vanaf 2028 tot lagere lasten moet leiden. Begin 2027 volgt een zwaarwegend advies van de Commissie Van Ark over de uitvoering en toekomstbestendigheid van het stelsel.

Voorjaarsnota 2026

Op 27 maart 2026 heeft het ministerie van Financiën de Voorjaarsnota uitgebracht. Hierin staat hoe het Rijk verwacht dat de inkomsten en uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen. Dit is ook belangrijk voor gemeenten, omdat het invloed heeft op hoeveel geld zij krijgen.

Enkele belangrijke punten worden hieronder kort toegelicht:

- *Uitstel wijziging eigen bijdrage Wmo*
De plannen om de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen afhankelijk te maken van inkomen en vermogen worden uitgesteld tot 1 januari 2028. Dit verloopt voor de gemeenten budgettair neutraal. Vanuit de gedachte dat gemeenten opbrengsten vanuit de eigen bijdragen zouden gaan ontvangen, zouden zij minder ontvangen vanuit het gemeentefonds. Nu wordt dit voor 2027 dus teruggedraaid. Hoewel het gemeentefonds hierdoor in 2027 hoger uitvalt, betekent dit dat de verwachte opbrengsten (in de vorm van eigen bijdragen) juist wegvallen.
- *Extra geld voor klimaat- en energietaken*
Gemeenten ontvangen vanuit het Rijk middelen voor klimaat- en energietaken. Voor 2027 gaat het landelijk om € 671 miljoen, waarvan naar verwachting circa € 1,4 miljoen voor onze gemeente beschikbaar komt. Een deel hiervan (€ 0,8 miljoen) is reeds opgenomen in de begroting, omdat deze middelen eerder zijn toegezegd. Deze financiering hangt samen met de landelijke ambitie uit het Klimaatakkoord om in 2050 een CO₂-neutrale samenleving te realiseren, waarvoor een ingrijpende energietransitie nodig is, waaronder het aardgasvrij maken van woningen en bedrijven en de omschakeling van fossiele naar duurzame energiebronnen en meer lokaal georganiseerde energiesystemen. De huidige middelen die we in de begroting hebben begroot worden met name ingezet voor personele capaciteit en kleinschalige onderzoeken. Zodra we echter tot uitvoering van mogelijke collectieve warmte- en/of elektriciteits-systemen gaan komen, inclusief bijbehorende

(collectieve) organisaties, zullen deze middelen hoogstwaarschijnlijk ontoereikend zijn. Op dit moment zijn de extra benodigde middelen nog niet te bepalen.

- *Btw-compensatiefonds*

Gemeenten kunnen betaalde btw terugvragen bij het Rijk via een speciaal fonds.

Als gemeenten samen minder btw terugvragen dan het maximum (het plafond), wordt het overgebleven geld verdeeld via het gemeentefonds. Gemeenten mogen het bedrag van de meest recente afrekening structureel ramen als verwacht voordeel. In de voorjaarsnota is bekend gemaakt dat er in 2025 € 215 miljoen over was. Omdat dit bedrag lager is dan vorig jaar (in 2024 was er nog € 332 miljoen over), betekent dit voor onze gemeente dat het geraamde voordeel op de stelpost in de begroting met ongeveer € 0,2 miljoen zal moeten worden verlaagd.

- *Nieuwe verdeling van het gemeentefonds vanaf 2027*

Het Rijk onderzoekt momenteel of het geld uit het gemeentefonds anders verdeeld moet worden over gemeenten. In 2021 is landelijk besloten tot de invoering van een nieuw verdeelmodel voor het gemeentefonds per 1 januari 2023. Daarbij is een ingroeipad afgesproken (het pad waarmee gemeenten naar de nieuwe verdeling ingroeien).

Op advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) is een onderzoekagenda ingesteld. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft op 3 en 16 februari 2026 in twee delen een adviesaanvraag gestuurd aan de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) over de Herziening verdeling gemeentefonds per 1 januari 2027.

In [het advies van de ROB \(d.d. 1 april 2026\)](#) wordt geconcludeerd dat de herverdeling van het gemeentefonds per 2023 een stap vooruit was, maar nog niet voldoende. Van de tien voorstellen om de verdeling te verbeteren, adviseert de ROB om per 2027 twee aanpassingen door te voeren. Vier andere voorstellen zijn veelbelovend, maar nog niet rijp voor invoering. Drie voorstellen krijgen een negatief advies. Vanwege de onzekerheid over de totale verdeling adviseert de ROB het ingroeipad voorlopig te bevriezen. In het najaar komt de ROB met een nader advies.

De maatregelen uit de voorjaarsnota zullen door het Rijk financieel verwerkt worden in de meicirculaire 2026. Dan wordt ook duidelijk wat dit concreet betekent voor gemeenten. Doordat wij onze ramingen voor het gemeentefonds baseren op die meicirculaire, zullen de meest actuele inzichten van dat moment dus verwerkt worden in de begroting 2027-2030.

Hoofdstuk 6. Vervolgaanpak richting het opstellen van de begroting 2027-2030

Op basis van deze kadernota wordt duidelijk dat het gepresenteerde meerjarenperspectief vanaf 2027 negatief is (meer structurele lasten dan baten). Zoals in hoofdstuk 4 is geschetst worden vanaf 2027 structurele tekorten verwacht van € 3 miljoen (2027), € 4,5 miljoen (2028), € 2,1 miljoen (2029) en € 2,4 miljoen (2030). Daarmee is het meerjarenperspectief ten opzichte van de begroting 2026-2029 (raadsvergadering 6 november 2026) verslechterd. Dit is voornamelijk het gevolg van de benodigde budgetbijstellingen binnen het bestaande beleid, waaronder de jeugdzorg (hoofdstuk 2) en de nieuwe ontwikkelingen (hoofdstuk 3).

Hierbij geldt dat mogelijke financiële effecten vanuit het bestuursakkoord ten tijde van het opstellen van deze kadernota nog niet bekend zijn. Eventuele nieuwe plannen en ambities die daarin opgenomen worden en om aanvullende middelen vragen, zullen aanvullend effect hebben op het structureel begrotingsresultaat.

Om deze redenen is het van belang om expliciet stil te staan bij de vervolgaanpak richting het opstellen van een sluitende begroting 2027-2030

6.1 Welk uitgangspunt hanteren we ten aanzien van het structurele begrotingsresultaat in de begroting 2027-2030?

Het opstellen van een begroting gebeurt op basis van een reële verwachting van de ontwikkelingen van bestaand beleid, aangevuld met nieuwe ontwikkelingen die we als gemeente op ons af zien komen en die bijv. het gevolg kunnen zijn van wijzigende wetgeving of nodig zijn t.b.v. het realiseren van de gemeentelijke ambities. Hierbij is het van belang dat sprake is van een begroting die structureel en reëel in evenwicht is. De provinciaal toezichthouder beoordeelt aan de hand van diverse criteria of hier sprake van is. Een belangrijke voorwaarde is hierbij dat de begroting structureel sluitend is. Hiervan is sprake als de structurele lasten gedekt kunnen worden uit de structurele baten. Indien hier het eerste begrotingsjaar (2027) geen sprake van is, kan geoordeeld worden dat het voldoende aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in uiterlijk de laatste jaarschijf van de meerjarenraming (2030) tot stand zal worden gebracht.

Vanuit dit oogpunt is het van belang om met elkaar het doel te bepalen waarmee het begrotingstraject wordt ingegaan. Zetten we in op een sluitende begroting voor het jaar 2027?, werken we toe naar een sluitende begroting in de laatste jaarschijf (2030)? Hoe gaan we bij deze afweging om met de in hoofdstuk 5 benoemde ontwikkelingen en onzekerheden? Om de snelheid en intensiteit van de verdere actiepunten te bepalen is het van belang om een gezamenlijk uitgangspunt te hebben wat betreft de inzet en het doel ten aanzien van het structurele begrotingsresultaat in de begroting 2027-2030.

Uitgangspunt begroting: Richting het opstellen van de begroting wordt ingezet op een sluitende begroting voor het jaar 2027.

6.2 Aan welke knoppen kan worden gedraaid ter bevordering van de structurele begrotingsruimte?

De benodigde aandacht voor de structurele begrotingsruimte is niet nieuw. Om grip te houden en de financiële positie van de gemeente Moerdijk gezond te houden is vorig jaar onderzocht hoe de structurele financiële ruimte kan worden vergroot. Dit leidde tot het [Rapport structurele begrotingsruimte](#).

Het doel van dit rapport was niet om directe ombuigingsmaatregelen voor te stellen, maar om juist vanuit een breder perspectief naar mogelijkheden te kijken die bijdragen aan het vergroten van de structurele begrotingsruimte. Het rapport biedt inzicht in de knoppen waaraan gedraaid kan worden.

Op basis van dit rapport zijn in de begroting 2026–2029 verschillende technische maatregelen toegepast om tot een structureel sluitende begroting te komen. Deze keuzes zijn gemaakt binnen de bestaande kaders en zonder gevolgen voor het huidige beleid of de dienstverlening. Deze maatregelen hadden onder meer betrekking op het minder voorzichtig en realistischer ramen van diverse begrotingsposten en investeringsmomenten en het beoordelen van de omvang van de reserves, waarbij de algemene reserve is aangevuld. Met deze werkwijze is tot een sluitende begroting 2026–2029 gekomen, terwijl er keuzeruimte voor de komende jaren is behouden. Zoals in de [aanbiedingsnota bij de begroting 2026-2029](#) is toegelicht, biedt dit *“de nieuwe gemeenteraad de mogelijkheid om deze ruimte te betrekken bij de behandeling van de kadernota 2027-2030 en de verdere uitwerking richting de begroting 2027–2030.”*

Gezien de financiële uitkomsten van deze kadernota is de vraag aan welke knoppen richting de begroting gedraaid kan worden om tot een sluitende begroting te kunnen komen.

Knop 1: Nieuwe ontwikkelingen/ambities

De kadernota is jaarlijks het moment waarop nieuwe ontwikkelingen aan de gemeenteraad voorgelegd worden zodat op basis daarvan een integrale afweging gemaakt kan worden. Conform artikel 5 van de financiële verordening worden de lasten van voorziene nieuwe investeringen in de begroting opgenomen in de stelpost nieuw beleid. De gemeenteraad ontvangt voor deze investeringen op een later moment nog een apart raadsvoorstel, waarbij autorisatie plaatsvindt van de benodigde middelen.

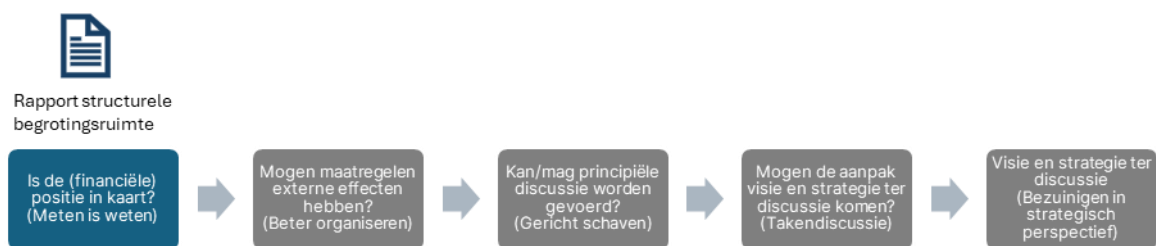
Het saldo van de stelpost nieuw beleid maakt onderdeel uit van het meerjarenperspectief. De middelen die gemoeid gaan met het nieuwe beleid, leggen (in de toekomst) beslag op de begrotingsruimte van de gemeente. Deze middelen zijn terug te vinden in tabel 5.

Omdat het hier gaat om gereserveerde middelen waarvoor nog geen definitief besluit is genomen, biedt dit ruimte voor heroverweging. Met het oog op de structurele begrotingsruimte kan kritisch gekeken worden naar deze nieuwe ontwikkelingen. Zijn ze allemaal noodzakelijk? Kan het ook met minder? Is het mogelijk een fasering aan te brengen om de lasten minder snel op te laten lopen? Is het nodig om te gaan werken met een maximumbedrag voor de stelpost? Er zijn verschillende mogelijkheden om de nieuwe ontwikkelingen integraal af te wegen.

Knop 2: Bestaand beleid

Naast het kritisch afwegen van nieuwe ontwikkelingen en ambities, kan ook worden overwogen om het bestaande beleid te herzien of bij te stellen.

In het [Rapport structurele begrotingsruimte](#) zijn verschillende benaderingen geschetst die hierbij kunnen worden toegepast. Deze variëren van relatief lichte trajecten, zoals het verder in kaart brengen van de financiële positie (meten is weten), tot meer ingrijpende benaderingen waarbij de bestaande visie en strategie ter discussie worden gesteld en er – vanuit een strategisch perspectief – ombuigingskeuzes worden gemaakt.

Figuur 2 Mogelijke ombuigingsmaatregelen

In het rapport is gekozen voor de aanpak ‘meten is weten’, waarbij op hoofdlijnen inzicht is gegeven in de (on)mogelijkheden om de structurele begrotingsruimte te vergroten. Dit zodat vanuit daar eventuele vervolgstappen zouden kunnen worden bepaald.

Uit het rapport blijkt dat het niet vanzelfsprekend is om binnen de huidige begroting, rekening houdend met het huidige beleid en ambitieniveau, substantieel extra begrotingsruimte te vinden. Vooral binnen het sociaal domein spelen diverse landelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van Jeugdzorg en Wmo, waardoor gemeenten landelijk voor de uitdaging staan om de stijgende kosten beheersbaar te houden. Ook binnen het fysieke domein is het algemene beeld dat begrotingsruimte niet zomaar te vinden is. Daarnaast staan er de komende jaren grote investeringen gepland voor onder meer binnensport, buitensport en gemeentelijke zwembaden.

Aan de inkomstenkant geldt dat de veruit grootste inkomstenbron (gemeentefonds) niet te beïnvloeden is. In de praktijk is de ozb de voornaamste knop waar gemeenten aan kunnen draaien om de baten te verhogen. Vanwege de grote afhankelijkheid van de inkomsten vanuit het Rijk, is hierbij echter geconstateerd dat gemeenten de ozb tarieven relatief fors zouden moeten verhogen om substantiële extra inkomsten te realiseren.

Knop 3: Inzet reserves

Reserves mogen in principe uitsluitend voor incidentele uitgaven worden gebruikt. Er zijn echter twee uitzonderingen op deze regel. Hieronder wordt nader ingegaan op deze uitzonderingen en de wijze waarop deze kunnen bijdragen aan het vergroten van de structurele begrotingsruimte.

Optie 1: Inzet reserve t.b.v. dekking afschrijvingslasten investeringen

Investeringen worden geactiveerd en over meerdere jaren afgeschreven, gebaseerd op hun verwachte levensduur. Dit betekent dat gedurende de afschrijvingstermijn de kapitaallasten (afschrijving- en rentelasten) jaarlijks als structurele last op de begroting drukken.

Volgens de (BBV)-wetgeving mogen investeringen niet rechtstreeks uit een reserve worden gedekt. Een uitzondering geldt alleen wanneer een investering door een derde partij wordt gedaan en de gemeente hierbij een financiële bijdrage levert. Wel mogen de jaarlijkse afschrijvingslasten die voortkomen uit investeringen worden gedekt vanuit een daarvoor bestemde bestemmingsreserve.

De kapitaallasten van de investeringen moeten echter altijd structureel in de begroting worden opgenomen. Vervolgens kan er een onttrekking uit de bestemmingsreserve plaatsvinden ter dekking van de afschrijvingslasten. Deze onttrekking wordt in de begroting als een structurele bate gezien.

Kort gezegd zorgt deze methode ervoor dat de afschrijvingslasten worden gedekt vanuit de reserve en niet langer drukken op het structurele begrotingsresultaat.

Op dit moment heeft de gemeente Moerdijk reeds een bestemmingsreserve 'afschrijvingslasten investeringen'. In deze reserve zat per 1-1-2026 circa € 29 miljoen. Uit deze reserve worden (conform raadsbesluiten) de afschrijvingslasten gedekt van diverse investeringen die in het verleden zijn gedaan. Jaarlijks wordt circa € 1 miljoen uit deze reserve onttrokken ter dekking van deze lasten. In lijn hiermee kan ervoor gekozen worden om deze constructie ook voor toekomstige investeringen toe te passen, waarmee de structurele begrotingsruimte vergroot kan worden.

Wat zijn de mogelijke effecten die hiermee kunnen worden bereikt?

Indien besloten wordt om de afschrijvingslasten van een investering te dekken uit een reserve 'afschrijvingslasten investeringen', is het uiteindelijke effect op het structurele begrotingsresultaat afhankelijk van de hoogte en de afschrijvingstermijn van de investering. Ter indicatie zijn hieronder diverse situaties in beeld gebracht met daarbij de potentiële effecten die dit heeft op het structurele begrotingsresultaat.

Indicatie effecten inzet reserve 'afschrijvingslasten investeringen' (Bedragen x € 1.000)			
Storting in reserve	1.000	5.000	10.000
Levensduur investering	Effect op structurele begrotingsruimte		
25 jaar	40	200	400
50 jaar	20	100	200
80 jaar	13	63	125

In de situatie dat € 10 miljoen van de algemene reserve ingezet zou worden voor het dekken van de afschrijvingslasten van een investering met een levensduur van 25 jaar, zou dit resulteren in een verbetering van de structurele begrotingsruimte van € 400.000. Bij een inzet van € 1 miljoen voor een investering met een levensduur van 80 jaar is het effect op de structurele begrotingsruimte 'slechts' € 13.000.

Indien hiertoe wordt gekozen dienen aanvullende middelen in de reserve 'afschrijvingslasten investeringen' te worden gestort. De uiteindelijke keuze of en voor welke investeringen de reserve eventueel ingezet wordt is een raadsbevoegdheid en vraagt altijd een raadsbesluit vooraf. Het besluit tot inzet van de reserve moet genomen worden voordat de investering wordt afgerond en de afschrijvingstermijn begint te lopen.

Verder dient te worden opgemerkt dat reserves niet oneindig ingezet kunnen worden ter dekking van structurele lasten. Investeringen waarbij er aan het einde van de afschrijvingstermijn een vrije keuze is tot het wel of niet vervangen van de investering verdienen dan ook de voorkeur. Op dat moment is er namelijk geen dekking vanuit de reserve meer aanwezig en kan de gemeenteraad de afweging maken of er al dan niet een beslag op de structurele begrotingsruimte wordt gelegd. Wanneer tegen die tijd een vervangingsinvestering nodig is zullen de afschrijvingslasten namelijk doorlopen en ten laste komen van het structurele begrotingsresultaat.

Optie 2: Inzet algemene reserve als structurele dekking

Onder bepaalde voorwaarden is het toegestaan om (een deel van) de algemene reserve te gebruiken voor het dekken van structurele lasten. Concreet mogen gemeenten maximaal 10% van het vrij beschikbare deel van de algemene reserve hiervoor inzetten.

Hierbij gelden wel randvoorwaarden:

- De solvabiliteit van de gemeente moet minimaal 20% bedragen én op dat niveau blijven;
- Het weerstandsvermogen moet volgens de provincie (als financieel toezichthouder) toereikend zijn;
- Deze beoordeling moet gebaseerd zijn op een actuele en zorgvuldig uitgevoerde risico-inventarisatie.

Deze regeling biedt gemeenten ruimte om financiële knelpunten op korte termijn aan te pakken, zonder direct in te grijpen in het bestaande beleid of voorzieningenpeil. Deze mogelijkheid kan gezien worden als middel om de begroting in een bepaald jaar structureel sluitend te krijgen. Dit kan echter nooit een structurele oplossing zijn omdat de omvang van de algemene reserve hiermee afneemt en uiteindelijk niet meer ingezet kan worden. Met deze mogelijkheid wordt tijd gekocht om uiteindelijk keuzes te maken welke structurele maatregelen nodig zijn om tot een structureel sluitende begroting te kunnen komen.

Wat zijn de mogelijke effecten die hiermee kunnen worden bereikt?

Zoals in hoofdstuk 4 is geschetst worden op basis van deze kadernota onderstaande structurele begrotingsresultaten verwacht.

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Structureel begrotingsresultaat	-2.977	-4.486	-2.141	-2.403

Om te voorkomen dat er in 2027 direct bezuinigingsmaatregelen nodig zijn, kan ervoor worden gekozen om het tekort in dat jaar (gedeeltelijk) te dekken uit de algemene reserve. Dit is mogelijk, mits de reserve voldoende omvang heeft en wordt voldaan aan de voorwaarden die hiervoor gelden (zoals solvabiliteit en weerstandsvermogen).

De algemene reserve binnen de gemeente Moerdijk bedraagt op basis van de besluiten t/m de raadsvergadering van 7 mei 2026 ruim € 42 miljoen. Het aan te houden bedrag t.b.v. het benodigde weerstandsvermogen bedraagt ca. € 19 miljoen. De vrij besteedbare ruimte binnen de algemene reserve bedraagt hierdoor ruim € 23 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met een mogelijke toevoeging aan de algemene reserve vanuit het jaarrekeningresultaat 2025.

Op basis van de mogelijkheid die aan gemeenten wordt geboden, kan (onder bepaalde voorwaarden) in een bepaald jaar 10% van deze vrije ruimte ingezet worden ter dekking van structurele lasten. Voor de gemeente Moerdijk zou dat uitkomen op maximaal € 2,3 miljoen.

Na inzet van de algemene reserve in 2027, ziet het financiële beeld er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Structureel begrotingsresultaat	-2.977	-4.486	-2.141	-2.403
Dekking uit algemene reserve	2.300	0	0	0
Structureel begrotingsresultaat (na inzet reserve)	-677	-4.486	-2.141	-2.403

Op deze manier kan de algemene reserve ingezet worden ter (gedeeltelijke) dekking van het voorziene tekort in 2027.

6.3 Welke acties nemen we richting het opstellen van de begroting 2027-2030?

In de voorgaande paragraaf zijn verschillende mogelijkheden (“knoppen”) benoemd om de structurele begrotingsruimte te vergroten.

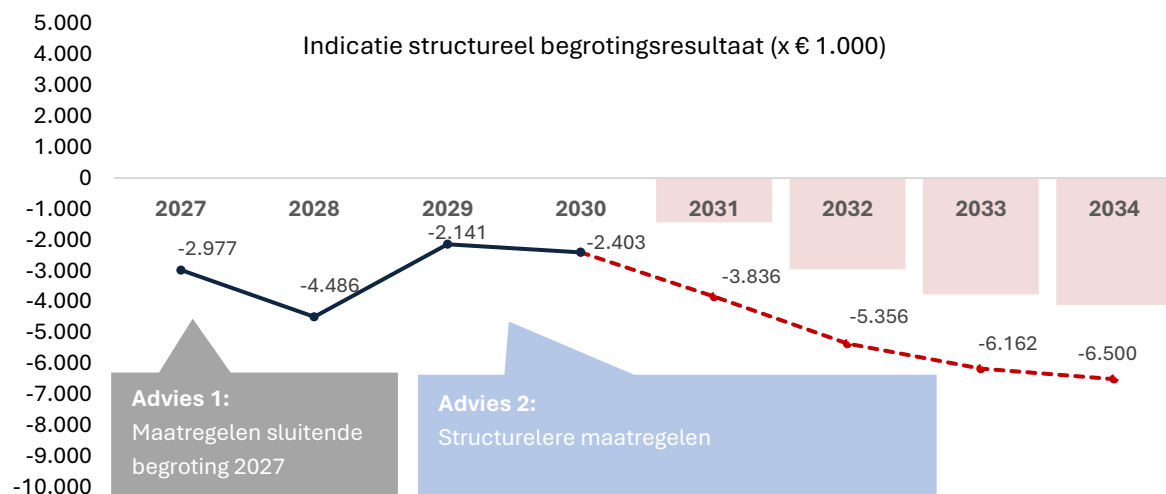
Het financieel meerjarenperspectief laat zien dat – bij ongewijzigde ambities en zonder aanvullende middelen vanuit het Rijk – in de komende jaren maatregelen noodzakelijk zijn. Dit betekent dat nieuwe of aanvullende ambities alleen gerealiseerd kunnen worden als deze gepaard gaan met duidelijke keuzes binnen het bestaande taken- en uitgavenpatroon. Wel kan de inzet van de gemeentelijke reserves in bepaalde mate bijdragen aan de structurele begrotingsruimte.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat het in deze kadernota gepresenteerde financieel meerjarenperspectief een indicatief karakter heeft. De uiteindelijke uitkomsten van de begroting 2027-2030 zijn mede afhankelijk van:

- de behandeling van deze kadernota in de commissie- en raadsvergadering;
- de totstandkoming van het nieuwe bestuursakkoord;
- de verdere uitwerking van de begroting 2027-2030 die in november in de gemeenteraad wordt vastgesteld. Op basis van de uitgangspunten uit deze kadernota, wordt de komende maanden de begroting verder uitgewerkt. Hierbij worden alle budgetten tegen het licht gehouden en kunnen externe ontwikkelingen (zoals bijstellingen vanuit het Rijk in het gemeentefonds) nog van invloed zijn op de uiteindelijke begrotingsuitkomsten.

Desondanks bevestigt deze kadernota dat – bij ongewijzigd beleid – aanvullende maatregelen onvermijdelijk zijn om (ook op middellange termijn) de ambities waar te kunnen maken en de gemeente financieel gezond te houden.

Tegelijkertijd geldt dat ten tijde van het opstellen van deze kadernota er nog geen nieuw bestuursakkoord is afgesloten en geen nieuw college is gevormd. Vanuit die context adviseert het huidige college aan de gemeenteraad om het nieuwe college als opdracht mee te geven om (1) maatregelen te nemen die leiden tot een sluitende begroting voor 2027 en (2) parallel daaraan meer structurele maatregelen voor te bereiden met het oog op een duurzaam financieel evenwicht op (middel)lange termijn.

Actie 1. Richting de begroting 2027-2030 concrete maatregelen te nemen waarmee gestuurd wordt op een sluitende begroting in het jaar 2027.

Deze maatregelen zien toe op:

- Richting het opstellen van de begroting blijven inzetten op het realistisch ramen van met name:
 - Kapitaallasten (realiteitsgehalte planningen en verwachte afronding van investeringen);
 - Overige budgetten binnen de begroting (scherp en realistisch begroten zonder overmatige voorzichtigheid)

Hoewel hier reeds op wordt ingezet, blijft het van belang om hier met elkaar scherp op te blijven.

Aanvullend daarop de volgende maatregelen te nemen:

- Het opnemen van een taakstellend budget voor het Sociaal domein;
- Het herprioriteren van de middelen die (met name voor 2027) momenteel zijn gereserveerd in de stelpost nieuw beleid;
- Tot slot kan – indien noodzakelijk – maximaal 10% van de vrije ruimte in de algemene reserve worden ingezet. Dit komt neer op circa € 2,3 miljoen. Deze inzet kan dienen als tijdelijke overbrugging ('tijd kopen'). Dit is dan ook geen structurele oplossing.

Het huidige college heeft er op basis van de huidige inzichten vertrouwen in dat hiermee toegewerkt kan worden naar een sluitende begroting 2027. Tegelijkertijd vraagt het financieel perspectief op (middel)lange termijn om meer structurele maatregelen.

Actie 2. Niet te wachten tot ná de volgende kadernota met het uitwerken en treffen van verdere structurele maatregelen, maar richting de kadernota 2028-2031 hiermee te starten.

Voorgesteld wordt om richting de volgende kadernota een vervolg te geven aan het project structurele begrotingsruimte, gericht op het versterken van het (middel)lange termijnperspectief. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de reeds geschetste handelingsopties uit het [Rapport structurele begrotingsruimte](#). Deze variëren van het efficiënter organiseren van taken tot meer ingrijpende keuzes, zoals het herprioriteren van middelen, het beperken van uitgaven op specifieke onderdelen of het soberder uitvoeren van taken, dan wel uitvoering op het wettelijk minimumniveau waar mogelijk.

Figuur 3 Mogelijke ombuigingsmaatregelen